

2025. ŐSZ

Cincér

Vadmacskák visszatérése

GYEPIJÁRÓ

*Madarak, fák,
regények...*

tartalom

Ha elolvastad,
add tovább!

1

Cincér hírek

2

A lopakodás
nagymesterének védelme

4

Gyepjáró

6

Madarak, fák,
regények...

8

Séta a Jókai-kertben
- poszter -

10

Félszáz éve a lápok
szolgálatában

14

Esztergomi
élőhelykezelés

15

Turistaházaink

16

Cincér Klub

ZÖLDebb
KARÁCSONY
Lepd meg szeretteidet
hazai, nemzeti parkos
termékekkel!

13

21. évfolyam, összefonószám.

Kiadja a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Selmeczi-Kovács Ádám igazgató
Budapest, 2025

Szerkesztő: Valasek Ildikó
Kiadványszerkesztés: Kiss Maja
Madárfestmények: Kókay Szabolcs
Címlapon: Vadmacska kölykök

Fotó: Surányi Linda – Budakeszi Vadaspark

Fotók: DINPI archívum, We Love Budapest

Nyomdai munkák: Duna-Mix Kft.

ISSN 2939-5402

Ingyenes terjesztésű kiadvány.

A lapszám megjelenését „A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával” című, LIFE17 IPE/HU/000018 azonosító számú LIFE IP GRASSLAND-HU pályázat és a MOL Nyrt. támogatta.

Cincér hírek

TATA: A VIZES ÉLŐHELYEK ŐRZŐJE

Idén novemberben Tata nemcsak a 25. Vadlúd Sokadalomnak ad otthont, hanem a Ramsari Városok világkonferenciáját is fogadja. A „Wetland City” címmel kitüntetett város világszinten is élen jár a vonuló madarak védelmében, 2018 óta például rendelettel védi őket a tűzijátékok okozta zavarástól.

30 ÉVES LETT A SZÉNÁSOK EURÓPA DIPLOMÁS TERÜLET

Nagy öröm a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága számára, hogy a Szénások 1995 óta viseli az Európa Diplomát – ezt a rangos címet az Európa Tanács csak azoknak a területeknek adományozza, amelyek kiemelkedő természeti értékeik mellett példaértékű természetvédelmi kezelést folytatnak. A pilisi len kizárólag itt él, a dolomit sziklagyepek endemikus különlegességeként. A címet tízévente szigorú ellenőrzések mellett újítják meg – legutóbb 2020-ban. A díj 60. évfordulóját idén Granadában ünnepelték, ahol Dr. Kézdy Pál kollégánk is előadást tartott a Szénások védelméről.

ÚJ TÁJEGYSÉGI KÖZPONT TARDOSON

Megkezdődtek a Tardosi Jura Ház kivitelezési munkálatai, amely a jövőben igazgatóságunk Gerecsei Tájegységének központja lesz. A KEHOP Plusz támogatással megvalósuló beruházás a természetvédelmi őrszolgálat működésének fejlesztésén túl új fejezetet nyit az ökoturisztikai és környezeti nevelési munkánk számára is. Átadása 2028 tavaszára–nyarára várható.

POTYÓ IMRE NYERTE EL IDÉN AZ ARANY DARU-DÍJAT

A Varázslatos Magyarország 2025. február végi díjátadó ünnepségén munkatársunk, Potyó Imre vehette át **A magyar természetfotó nagydíját**, az Arany Daru szobrot. A Fővárosi Állat- és Növénykert Biodómjában megtartott eseményen a szakmai zsűri az egész éves pontverseny legeredményesebb fotósait díjazta. Imre immár negyedszer érdemelte ki a rangos elismerést.

60 ÉVES AZ EURÓPA DIPLOMÁS TERÜLETEK HÁLÓZATA

A „Beating Strong – A természet szíve Európában” kampány célja, hogy felhívja a figyelmet a védett területek kulcsszerepére Európa természeti örökségének megőrzésében. Az Európa Tanács által 1965-ben alapított diplomát máig csak kiemelkedően kezelt területek nyerhetik el – ilyen például a hazai Szénások is. A kampányhoz csatlakozó parkok saját történeteikkel, fajvédelmi és közösségi sikereikkel erősítik a természet szívverését.

További hírek: dunaipoly.hu

Emléke örök – Elhunyt TESZÁRY KÁROLY

Mély fájdalommal búcsúzik a természetvédelmi szakma Teszár Károlytól, a hazai természetvédelem és a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság meghatározó alakjától. Emberközpontú, szakmailag elkötelezett, példamutató életútja sokak számára jelentett iránytűt. Szakmai munkáját a természet szeretete, a tudás átadásának igénye és a közösség iránti felelősség jellemezte. Emlékét tisztelettel és hálával őrizzük.

A lopakodás nagy-masterének védelme

A VADMACSKA ÉVE A DUNA–IPOLY NEMZETI PARKBAN

A vadmacska (*Felis silvestris*) különleges, rejtőzködő ragadozó, védelme nemcsak természetvédelmi, de tudományos szempontból is kiemelt jelentőségű. A megőrzéséért tett erőfeszítések idén számos izgalmas eredményt hoztak.

A vadmacska Magyarországon fokozottan védett, természetvédelmi értéke 250 000 forint, állománya mégis csökken. Ennek fő oka az élőhelyek zsugorodása és feldarabolódása, valamint a hibridizáció, azaz a házi macskákkal való keveredés, amely rontja a faj genetikai tisztaságát. A faj pontos azonosításának nehézsége és rejtőzködő életmódja egyaránt bonyolítja a védelmi munkát.

A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI) évek óta rendszeres felméréseket végez a Börzsöny, a Pilis, a Visegrádi- és a Budai-hegység területén. A vadmacskák jelenlétét kameracsapdák és nyomkövetés segítségével térképezik fel. Az utóbbi időben a Gerecse térségében is sikerült bizonyítani a faj jelenlétét – itt 2022 óta folytatnak kutatásokat, Szabó Máté természetvédelmi őrnek pedig 2024-ben sikerült először egy példányt lencsevégre is kapnia.

A DINPI, a Budakeszi Vadaspark és a Pilisi Parkerdő Zrt. 2021-ben közös fajmegőrzési programot indított. A program keretében a Budakeszi Vadaspark mentőhelye különösen fontos szerepet játszik: itt nevelkedik az a három mentett kölyök vadmacska is, akiket 2024 júniusában fogadtak be. Genetikai vizsgálattal igazolták, hogy valóban vadmacskák, ráadásul testvérek.

A kölykök (Szerénke, Lukrécia és Merlin) repatriációs nevelésben részesültek: a látogatóktól elzárva, az emberi kontaktus minimálisra csökkentésével, természetes táplálkozásra és viselkedésre tanítva őket. A három testvér közül elsőként Szerénke térhetett vissza a természetbe. Az ún. „durva elengedés” módszerével 2024. november 21-én engedték szabadon, mégpedig pontosan ott, ahol hónapokkal korábban megtalálták: a Petesalmi Vidrapark bejáratának környékén, a Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatóság területén. A helyszínt a szakemberek gondos mérlegelés alapján választották ki, figyelembe véve, hogy az élőhely mozaikos szerkezete, sűrű cserjései és bőséges táplálékforrásai ideális feltételeket biztosítanak egy vadon élő vadmacska számára. Emellett a környéken már ismert vadmacska-populáció is él, így Szerénke egy stabil, potenciálisan befogadó közösségbe kerülhetett vissza. A kiengetés során a szállítódobozból kiszabaduló vadmacska rövid szemlélődés után nesztelenül tűnt el a közeli sűrű bozótban – pontosan úgy, ahogy egy igazi vadmacskához illik.

A vadmacskavédelmi programot a HUSK Interreg Bioszféra Rezervátumok projekt (HUSK/2302/1.2/067 számú pályázat) támogatásával valósítjuk meg.

2025 tavaszán Merlin is visszanyerte szabadságát a Pilis Bioszféra Rezervátum területén, jeladós nyakörvvel ellátva. A visszatelepített vadmacska megfigyelése révén értékes információkhoz juthatunk az állatok visszaengedést követő viselkedéséről és alkalmazkodóképességéről.

A program hosszú távú célja azonban ennél is tágabb: szeretnénk vadon élő, természetes populációból származó vadmacskákra is jeladós nyakörvet helyezni. Így teljesebb képet kaphatunk arról, hogyan használják a Pilis Bioszféra Rezervátum területét – hol vadásznak, hol húzódnak meg, és milyen távolságokat járnak be. Ezek az adatok elengedhetetlenek ahhoz, hogy a vadmacska védelmét a jövőben is hatékonyan és tudományos megalapozottsággal lehessen tervezni.

A vadmacskák csendes, láthatatlan jelenléte őszi harmóniát képvisel a hazai erdők ökoszisztémájában. Megőrzésük összefogást, türelmet és modern kutatási módszereket

igényel. De minden új nyomon követett egyed, minden sikeres visszaengedés azt üzeni: van esély arra, hogy a lopakodás nagymestere továbbra is jelen és otthon legyen hazánk erdeiben.

Major Borbála, pályázati projektmenedzser

Tudtad?

A vadmacskák nem házi macskák! Bár első ránézésre hasonlítanak, a vadmacska valódi őshonos ragadozó, amely nélkül szegényebb lenne az erdei élővilág, hiszen segít fenntartani az ökológiai egyensúlyt, különösen a rágcsálók számának szabályozásával. Védelme közös felelősségünk!

Gyepjáró

Szalakóta

VÁLTOZÁSOK A NAGY-RÉTEN EGY MADARÁSZ SZEMÉVEL

Gyakran felmerül a kérdés: mennyiben és hogyan változtak meg védett területeink az elmúlt évtizedek során? A válaszhoz nemcsak történeti visszatekintésre, hanem ökológiai adatokra és terepi megfigyelésekre is szükség van. A hazai természetvédelem intézményes keretek között mindössze fél évszázados múltra tekint vissza, így még a legpatinásabbnak számító területeink megfigyeléstörténete is korlátozott.

A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság egyik legrégebbi oltalom alatt álló területe a Budai Sas-hegy, amely közel hetven éve élvez természetvédelmi védeltséget. Ezzel szemben például a Tápió-vidék védett területei – köztük a Tápióság és Tápióbszék között elhelyezkedő Nagy-rét – jóval fiatalabbak. A Nagy-rét védeltsége először 1989-ben vetődött fel, amikor a helyén víztározó kialakítását tervezték. Ekkor tárták fel és dokumentálták a terület természetvédelmi értékeit, de végül nem önállóan, hanem a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet részeként kapott oltalmat – 1998 óta hivatalosan is védett természeti területként tartjuk nyilván.

A Nagy-rét páratlan élőhelyi változatossággal bír: mocsár-rétek, láprétek, lápfoltok, homoki sztyepprétek, nádas mocsarak és a Hajta-patak mentén fennmaradt ligeterdő-maradványok jellemzik. E komplex élőhelystruktúra sokszínű növény- és állatvilágnak, köztük számos védett és fokozottan védett fajnak biztosít otthont.

Első ízben több mint harminc évvel ezelőtt vizsgálták szakembereink a Nagy-rét madárközösségét, eredményeiket az Aquila ornitológiai lapban publikálták. Akkoriban a terület madárfaunája nagy hasonlóságot mutatott a Turjánvidékével. Azonban az évek során tapasztalt aszályos időszakok és szárazodási folyamatok következtében a növényzet szerkezete, valamint a fészkelő madárfajok összetétele is változásnak indult.

Pozitív fordulatot jelentett, hogy a terület védetté nyilvánítása után a Nagy-rét egy része a nemzeti park igazgatóság vagyongazdálkodásába került, és elindulhatott a természetvédelmi célú élőhelykezelés. Szabályozták a gyepgazdálkodást, valamint vízvizsztatartási intézkedéseket is sikerült megvalósítani. A Nagy-réttel közvetlen kapcsolatban álló Alsó-Tápió és Gombai-patakon mederduzzasztók épültek oldalzilippel, a víz kijuttatását segítő árokrendszer került kialakításra. Ennek köszönhetően ősztől egészen a kora nyári kaszálásokig lehetőség nyílik a felszíni vizek vizsztatartására és az alacsonyabban fekvő rét- és mocsár-részek vízzel történő ellátására.

E beavatkozások hatása gyorsan érezhetővé vált: az általános kiszáradás megállt, és a vegetáció összetétele is kedvező irányba kezdett eltolódni. Mindez kézenfekvővé tette, hogy harminc év elteltével ismét felmérjük a terület madárközösségét, és összevessük a korábbi adatokkal.

A 2024-es eredmények szerint a korábbi 45 fészkelő madárfajhoz képest immár 62 faj költ a Nagy-réten, s míg három évtizede mintegy kétszáz költőpárt észleltünk, idén ez a szám meghaladta a háromszázat. Nyolc faj fészkelése ugyan megszűnt, viszont 23 új faj jelent meg – köztük olyan fokozottan védett fajok, mint a nagy kócsag, a vörösgém vagy a bölömbika. A nádasok újbóli megjelenésével és a kedvezőbb vízviszonyokkal együtt olyan rejtett életmódú fajok is visszatértek vagy először költöttek a területen, mint a guvat, a vízityúk vagy a kis vöcsök. Az odúk kihelezése és a ligeterdők öregedése nyomán megjelent a csuszka, a rövidkarmú fakusz, a fekete harkály, sőt a füleskuvik és a szalakóta is. E változatos fajösszetétel jól mutatja, hogy a természetvédelmi beavatkozások valóban hozzájárultak a madárközösség gazdagodásához és a Nagy-rét élőhelyeinek ökológiai stabilizálásához. Igazi különlegesség a kék galamb fészkelése, amely az Alföldön ritkán fordul elő.

A madárközösség strukturális változása is figyelemre méltó. Harminc évvel ezelőtt a gyepszintben fészkelő fajok domináltak, például a mezei pacsirta hozzávetőlegesen 20%-os gyakorisággal bírt, ez mára 8%-ra esett vissza. Hasonló csökkenést mutat a sárga billegető és a rozsdás csuk állománya is, ami sajnos összhangban van a hazai és európai populációs trendekkel. Ezzel szemben megerősödtek a nádasban, a cserjeszintben és a fák törzsén fészkelő fajok, ami részben az élőhelyek szerkezetének változására, részben az odúk telepítésére vezethető vissza. Az odúlakó madarak gyarapodása jól mutatja az erdős, ligetes élőhelyek korosodását és strukturális gazdagodását.

Nagy kócsag

A nádasban fészkelő fajok arányának növekedése egyértelműen a kedvezőbbé váló vízviszonyok következménye. A korábban eltűnt fajok – például a berki és réti tücsökmadár, a hamvas rétihéja, a nagy póling vagy a nagy goda – helyett új költőfajok jelentek meg, köztük a nagy kócsag, vörösgém, bölömbika, kis vöcsök, guvat, vízityúk, füleskuvik, szalakóta, csuszka, fekete harkály és a rövidkarmú fakusz.

Mindezek az eredmények világosan mutatják, hogy az aktív természetvédelmi kezelés – különösen a vízvizsztatartás, a természetes vegetációfejlődés támogatása és a strukturált gyepgazdálkodás – képes visszafordítani a negatív változásokat. A fajszám növekedése, a közösség diverzitásának és kiegyenlítetttségének javulása, valamint ritka fajok újbóli megtelepedése egyértelmű bizonyítékai a természetvédelmi munka sikerének! A Nagy-rét példája bizakodásra ad okot: a megfelelő kezelési beavatkozások és a hosszú távú monitoring révén a degradálódó élőhelyek is újjáéledhetnek – és újra a biológiai sokféleség biztos menedékei lehetnek.

Füri András

Fiatal vízityúk

Madarak, fák, regények

TERMÉSZET- ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELEM A JÓKAI-KERTBEN

2025 különleges év a Jókai-kert életében. Idén ünnepeljük Jókai Mór születésének 200. és a Jókai-kert Természetvédelmi Terület 50. évfordulóját, valamint bővítettük a kert kínálatát egy új, izgalmas ökoturisztikai attrakcióval, a Madárország című Natura 2000 kiállítással.

EGY KIS TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

Jókai Mór 28 évesen, 1853-ban Schweitzer János hangszerkészítőtől vásárolta meg a svábhegyi birtokot az Egy magyar nábob című regényének a honoráriumából. Az író hosszú évek kemény munkájával varázsolta a gondozatlan, sűrű bozóttal benőtt köves telket a környék „tündéerkertjévé”, amelynek csodájára jártak a rokonok, az ismerősök, a környékbeli lakosok. Nem sokan vállalkoztak volna egy 2,5 hektárnyi felhagyott kőbánya rekultivációjára, mi több, mintagazdasággá fejlesztésére. Azonban szülei és tanárai révén már a gyermek Jókai megismerte és megszerette a kertészkedés mesterségét, a Svábhegyen töltött évtizedek alatt pedig kitűnő szőlősgazda és gyümölcskertész vált belőle. A metsző svábhegyi szelektől szélvédő fásítással védte meg kertjét. Az erózió ellen jó minőségű földet hozatott, és teraszokat alakított ki. Föld alatti ciszternákban tárolta a csapadékvizet, s azzal öntözött. Kertjét nem a kor divatos növényeivel, hanem őshonos, a tájra jellemző növényfajokkal ültette be.

Gyümölcskertészet és főleg a körték iránti szenvedélyét mi sem bizonyítja jobban, mint kedves-humoros írása, mely szerint: „Megválasztottak már írók királyának, amiből nem kérek, de hogy legalább elismernének a körték palatínusának, arra hasztalanul aspirálok.”

Talán nem túlzás azt állítani, hogy sem Jókai előtt, sem utána nem volt magyar író, aki úgy ismerte volna a természetet, a virágokat, a füveket, a fákat és egyéb növényeket, mint ő. Egyetlen regénye vagy elbeszélése sincs, amely ne bővelkedne állat- és növényfajokban, vagy épp ásványokban. A botanikus Moesz Gusztáv 600 növényfajt mutatott ki művei jelentősebb részéből.

Jókai a rózsái között a svábhegyi villa előkertjében

Az Anakreón-szobor arcvonásaihoz Jókai adta az ihletet Róna József szobrászművésznak

Jókai 50 évig gondozta, művelte és élt a kertjével harmóniában sokszor viszontagságos körülmények között. Az író halálát követő többszöri tulajdonosváltás, majd az államosítás után 1968-ban kapta meg a területet, és építette fel irodaházát a leromlott állapotú Jókai-villa helyére a Madártani Intézetet is működtető Országos Természetvédelmi Hivatal. A kert később is és mind a mai napig a természetvédelem fontos intézményeinek adott és ad otthont. Jelenleg a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a Petőfi Irodalmi Múzeum Jókai Emlékszobája és a Keve András Madártani és Természetvédelmi Szakkönyvtár működik itt. A Kadarka Kör az író egykori szőlőskertjének helyén, a kert délkeleti lejtőjén gondozza a 2014-ben telepített, közel 900 tőkéből álló szőlőültetvényt.

A kert 1975-ben kapott országos természetvédelmi, 2007-ben pedig védett történelmi kert státuszt, amely így együttesen garantálja az egykori Jókai birtok természeti és kultúrtörténelmi értékeinek megővését.

A több mint másfél évszázad során sokat változott az egykori kert arculata. Az író szeretett gyümölcsfáinak jó része sajnos az enyészeté lett, ám a kertben sétálva ma is megtapasztalhatjuk, miért szeretett bele Jókai ebbe a helybe. A kertben számos idős, vélhetőleg Jókai által ültetett lombos fa, műemléki értéket képviselő építmény, műtárgy található, mint például az író présháza, borospincéje, faragott kőpadja és kőasztala, Róna József Anakreón-szobra.

ÚJ UTAKON

2025 tavaszától egy új látványossággal gazdagodott a kert, amely kialakításában és üzenetében is egyedülálló hazánkban. A Jókai-kert szomszédságában álló és hosszú ideje kritikus állapotú Steindl-villa felújításával, illetve bővítésével igazgatóságunk egy több funkciót is ellátó Natura 2000 látogatóközpontot hozott létre, amelyben Magyarország madárvilágát bemutató interaktív kiállítás, foglalkoztató- és előadótermek kerültek kialakításra.

A látogatóközpont létrehozásával minden tekintetben komoly értékmentés valósult meg, hiszen újjáéledt egy romjaiban is értéket képviselő villaépület, a hazai biedermeier megalkotójának, Steindl Ferencnek az egykori villaépülete. Emellett értékmentés valósult meg abban a tekintetben is, hogy az egykori Madártani Intézetből megörökölt, több száz példányt számláló, kultúr- és tudománytörténelmi szempontból is egyedülálló madárpreparátum-gyűjtemény végre méltó helyszínen kerülhet bemutatásra.

A Madárország kiállítással szeretnénk megnyerni a látogatókat a természet-és madárvédelem ügyének

Hogyan is ünnepelhetnénk emlékezetesebben a Jókai-bicentenáriumot és a Jókai-kert védettségének 50. évfordulóját, mint hogy ellátogatunk az író szeretett kertjébe, ahol ma is pompás rózsák, százéves fák, zöldellő szőlőültetvény, madárdal, csodás panoráma és végtelen nyugalom vár bennünket.

Kővári Anita, ökoturisztikai referens

Jókai

STEINDL-VILLA

A 19. század első feléből származó, egykor a Steindl család tulajdonában álló villa ma modern kiállítóternek ad otthont. A Madárország kiállításban játékosan ismerkedhetünk hazánk és a Kárpát-medence madárvilágával.

PRÉSHÁZ

Az 1865-ben épült egykori majoros ház szinte eredeti állapotában maradt meg. Jókai a ház alá a helyben talált homokkőből boltozatos pincét vájtatt, itt érlelődött kedvenc küvéje, a „Kástélyos”. A présház egyik szobájában található a Petőfi Irodalom Múzeum Jókai Emlékszobája.

SZŐLŐÜLTETVÉNY

Jókai Mór egykori szőlőskertjében ma mintegy 900 tőkét gondoz hagyományos bakműveléssel a Kadarka Kör Egyesület. Az ültetvény kadarka, kékfrankos és csókaszőlő fajtákból áll, ezekből készítette Jókai a „Kástélyos” nevű küvéjét.

SZŐLŐ
ÜLTETVÉNY

-kert

ANAKREÓN SZOBOR

Róna József Anakreón című szobra az idős Jókai Mór arcvonásait őrzi. Az író fejét kedveskedve simogatja Ámor, a szerelem istene, aki nem átalított eltalálni egyik nyilával a 74 éves író.

JÓKAI JUHARFÁJA

A kert ikonikus fáját, a terebélyes hegyi juhart még Jókai Mór ültette árnyékadónak a présház előtti térre, a családi szüretnek helyszínére.

RÓZSAKERT

Jókai tornácós háza előtti kis teraszon a kor divatjának megfelelően kialakított, kör alakú csoportokban fehérliliom, tulipán és többfélerózsa díszlett.

ÓROSZLÁNOS KÓPAD

Kedves színfoltja a kertnek, ahol sok szép Jókai regény, festmény és rajz született. Jókai a Svábhegyen már kora hajnalban kint sétált fái, virágai között, s ha a járkálást elunta, megpihent a kőpadnál.

Félszáz éve a lápok szolgálatában

50 ÉVES AZ ÓCSAI TÁJVÉDELMI KÖRZET

Egykor összefüggő láp- és mocsárvidék uralta a Duna mente táját – ma már csak elszigetelt foltok emlékeztetnek erre a különleges világra. Az egyik legjelentősebb ilyen folt az idén 50 éves Ócsai Tájvédelmi Körzet, amely nemcsak páratlan élővilágának, hanem kulturális örökségének is köszönheti védettségét.

A XIX. században még nem volt szokatlan látvány a Duna menti vízvilág: lápok, mocsarak, turjánosok uralták a tájat Soroksártól egészen Bajáig. A jégkorszak idején kialakult ócsai lápvidék is ennek a nagy rendszernek volt a része – akkor még maga az ős-Duna is ezen a vidéken kanyargott. A folyószabályozások, csatornaépítések, tőzegkitermelés és mezőgazdasági területhasználat azonban az elmúlt száz évben drámaian megváltoztatta a táj arculatát. Az egykori vizes élőhelyek zöme eltűnt, csupán néhány elszigetelt folt őrzi a régi világ emlékét.

1975-ben 3645 hektárnyi területet nyilvánítottak védetté, majd 1989-ben a tájvédelmi körzet déli részei Ramsari védettséget is kaptak mint nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek. A természetvédelmi munka már a kezdetekben több irányban zajlott: a lápvizek megtartását célzó beavatkozások, a cserjésedés megállítása, valamint a hagyományos gazdálkodás visszahozása mellett a táj néprajzi értékeinek megőrzésére is figyelmet fordítottak. Így jött létre az Ócsai Tájház, és kezdte meg működését a Madárvárta, amely mára az ország egyik legjelentősebb madárgyűrűző állomása lett.

A Duna–Tisza
közén az ócsai az egyetlen
kőből épített templom. Az 1200-as
években a terület még vízi úton is
elérhető volt, így tutajokon szállították ide
a budai kőbányából a templom építőköveit.

Tudtad?

A lápvidék ma is számos ritka faj menedéke. A víztestekben él a lápi póc és a réti csík, a nádasban énekel a fülemülesitke, fészkel a cigányréce és a fekete gólya is. Az elevenszülő gyík mint jégkorszaki reliktum a hűvös láperdők lakója. Tavasszal fokozottan védett orchideák, mint a pókbangó virágznak a réteken, és botanikai különlegesség az illatos csengettyűvirág is. A rovarvilág ékköve az ezüstsávós szénalepke, amely hazánkban sokáig csak innen volt ismert.

A környékről egykor eltűnt rákosi viperát a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság és az MME egy LIFE projekt részeként sikeresen visszatelepítette egy helyreállított élőhelyfoltra. Ez az élőhely azonban csak akkor maradhat fenn, ha van víz – márpedig az Alföld szárazodása, a források elapadása és az éghajlatváltozás ezt komolyan

veszélyezteteti. Az eddigi vízmegtartó és élőhely-rekonstrukciós munkák csak akkor lehetnek tartósan sikeresek, ha a természet is partner marad.

A Selyem-réti tanösvényen vagy szakvezetéses túrán bárki felfedezheti ezt a titokzatos, buja világot. Fél évszázad természetvédelem után ma már tudjuk: a lápokat nemcsak őrizni kell, hanem meg is kell érteni.

Berecz Tibor, túravezető

Réli csík

Pókbangó

Fekete gólya

Fülemülesitkék elengedés előtt

Tudtad?

Az Ócsai Madárvárta egy egykori tőzeglánya szomszédságában működik, és ma már az ország egyik legnagyobb, legaktívabb madárgyűrűző bázisa. Évente több ezer madarat látnak el gyűrűvel – köztük számos olyan vándort, amely útja során itt pihen meg egy időre.

Új Nemzeti Parki Termék védjegyes termékek

2025

A Nemzeti Parki Termék védjegyet pályázat útján azok a jellegzetes, helyi előállítású élelmiszer- és kézműves termékek nyerhetik el, amelyeket a természet védelmével összhangban, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, természetvédelmi oltalom alatt álló (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület), illetve Natura 2000 területen termeltek vagy készítették.

A védjegy célja a természettel harmonikus gazdálkodás, termék előállítás és szolgáltatás ösztönzése, tevékenységeik megbecsülésének növelése. A helyi termékek és szolgáltatások piacra jutásának elősegítése, környezettudatos vállalkozók, társadalmi szervezetek, termelők, kézművesek népszerűsítése.

Gratulálunk az új védjegyes termelőknek és sok sikert kívánunk további munkájukhoz!

Megyeri Sára / Dzsindzsa

kökénylekvár, somlekvár, bodzaecet, csipkebogyó ecet, vackorecet, útifű szirup, galagonya szósz

Nagy Krisztina

szárított vegyes erdei gombakeverék, szárított sötét trombitagomba, nagy és karsú őzláb gomba por

Rákóczi Virág

nemez madarak és nemez bárányok

Viemann Rozália Lili

levelibéka és puli kerámia

Megyeri Zsófia (Panni Kézműves Gyümölcsfeldogozó Műhely / Panniszörp Kft.)

Panni Kézműves csipkebogyó lekvár és csipkebogyó-kökény gyümölcszajt

Fazekas-Nagy Ildikó

állatos filc könyvjelzők (fehér gólya, fekete gólya, fekete rigó, sárgarigó, borz, sirály, és menyét)

KECSKÉK ÉS JUHOK MINT TERMÉSZETVÉDELMI MUNKATÁRSOK

Az esztergomi Strázsa-hegy környéke a tájak és élőviláguk igazi olvasztótégelye. Itt ér össze a hegység és a síkság, a mészkő és az andezit, a homok és a lösz. A változatosságot tovább gazdagítja az évezredek emberi jelenlét: már a római korban lakott volt, a török időkben vár magasodott itt, és hosszú ideig művelés alatt állt a terület.

Az erdők a hajdani legeltetésről árulkodnak, míg a sík részek gyümölcsfái és szőlőtőkái a múlt gazdálkodását idézik. A felszínt a hosszan tartó katonai használat és a bányarekultivációval járó homokkitermelés is formálta, ám ezek a tájsebek mára lassan begyógyultak.

Éppen ez a változatos múlt teszi a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő területet kiemelkedően értékesé természetvédelmi szempontból. Nem véletlen, hogy nagy része fokozottan védett, és csak szakvezetéssel látogatható.

Az esztergomihoz hasonló homokpuszta- és löszgyepek állapota országszerte romlik. Ennek oka a szárazodás, a talajvízszint csökkenése, az inváziós fajok terjedése, valamint a területek feldarabolódása és beépítése, ami ellehetetleníti a természetes gyeperdő dinamikát. A művelés felhagyása után sokszor nem a természetes vegetáció tér vissza, hanem özönnövényekkel kevert, egybibés galagonyával sűrűn benőtt cserjések alakulnak ki. Ezek árnyékában az értékes gyepek – amelyek számos védett faj otthonai – visszaszorulnak, elszegényednek, sok esetben elpusztulnak. Helyreállításuk, ha egyáltalán lehetséges, hosszú és nehéz munka.

Ezért az esztergomi gyepterületek fenntartása a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság kiemelt feladata. Az esztergomi Strázsa-hegy környékének kezelése a LIFE IP GRASSLAND-HU (LIFE17 IPE/HU/000018) kódjelű projekt keretében valósul meg. A cserjések átalakítása, az özönnövények visszaszorítása, az erdők megújítása, valamint a gyepek

kaszálása és legeltetése mind ezt a célt szolgálja. A legeltetést a területen működő állattartó telep mintegy 600 birkával és 30 kecskével végzi, melyek között régi magyar fajták – cikta és cigája juhok – is megtalálhatók. Az állatok szakaszos legeltetése a taposás és rágás révén segít megelőzni az özönfajok és az őshonos cserjék túlzott terjedését, így támogatva az élőhelyek faj-gazdagságának megőrzését.

A legeltetés hatása jól nyomon követhető mind a régebb óta, mind az újonnan – a cserjések visszaszorítása után – bevont területeken. Itt fokozatosan visszatérnek, sőt egyes részeken szinte tömegessé válnak a máshol már megritkult védett növényfajok: különféle orchideák, a homoki és az apró nőszirm, a piros kígyószisz és sok más ritkaság. Ez a mozaikos élőhely természetesen számos értékes állatfajnak is otthont ad. A nem túl intenzív, ám folyamatos kezelés kulcsfontosságú a biológiai sokféleség fenntartásában. Kicsiny, de jelentős „oázis” ez: a Kárpát-medence különleges élővilágának egyik mentsvára, amelynek megőrzése közös felelősségünk.

Hock Ferenc, természetvédelmi őr

Megújuló turistaházak

A Tiszolczy-ház (korábbi nevein Hubertus-ház, Janda Vilmos kulcsosház) a Pilisben a Kis-Csikóvár délkeleti lábánál, Pomáz külterületén található. Az 1920-as évek második felében eredetileg szoba-konyhás, teraszos vadászháznak épült Hubertus-kunyhót az 1960-as évek elején az Újpesti Turista Egyesület alakította át kulcsosháznak, és nevezte el Újpest háború előtti munkás- és turistamozgalmának meghatározó alakjáról, Janda Vilmosról.

Az egyesülettől 2016-ban az épületet átvette és a legsürgősebb állagmegóvási és felújítási munkák elvégzésével takaros állapotba hozta a Pomáz Barátai Társaság. Az épületet ekkor nevezték vissza Hubertus-házzá, falán pedig emléktáblát helyeztek el egykori építtetője, Tiszolczy Lajos emlékére.

A 2021-ben igazgatóságunk vagyionkezelésébe került épület a COVID-járvány óta gyakorlatilag zárva volt, állapota nem tette lehetővé érdemi hasznosítását. Most azonban régi álmunk válik valóra: a Téry Ödön Nemzeti Turistaház-fejlesztési Program keretében teljeskörűen felújítjuk, új bútorzattal szereljük fel, tetőterében pedig újra matracszállást alakítunk ki. A ház a jövőben szándékaink szerint 25 fős, kulcsosház jellegű szálláshely, a helyi közösségek számára elérhető közösségi tér, hétvégente az erre járók számára turistapihenő és információs pont, valamint Tiszolczy Lajos-emlékhely lesz. A felújítási munkálatok befejezését és az épület átadását 2026 tavaszára tervezzük.

A Börzsöny ikonikus turistaközpontja, a Nagy-Hideg-hegyi turistaház is megújult, ahol a 2024/2025-ös őszi-téli időszakban végzett felújítási munkákat követően 2025 elején bérlőváltás is történt. Mindezek eredményeként nemcsak a kulcsin, de a kínálat és a szolgáltatás is megújult.

Az ország egyik legmagasabban fekvő, autóval szabadon nem megközelíthető turistaházának büfije átalakított és kicsinosított formában március óta kínál elérhető áron a korábinál színvonalasabb, egészségesebb, részben szezonális és helyi termékekre alapozott választékot, amelyben házi rétesek és házi szörpök, meleg egytálételek és sütemények, meleg és hűtött italok egyaránt szerepelnek.

A hatósági engedélyezés elhúzódását követően június vége óta újra elérhető a szállásszolgáltatás is. Kilenc felújított emeleti szobájában összesen 26 fő szállhat meg egyszerre.

A karácsony kivételével egész évben nyitva tartó turistaház barátságos, otthonos és meleg hangulatú légkörrel kíván üzemelni, ahova szívesen térnek majd vissza a bakancsos turisták.

Szállásfoglalás, információ: nagyhideghegyiturstahaz.hu
hideghegyszallas@gmail.com, 0630 415 7095

Horváth Gergő, osztályvezető

Dr. Tiszolczy Lajos Pomáz legendás orvosa, a második világháborúban pedig a helyi ellenállási mozgalom egyik szervezője volt. Vadászkunyhójában zsidó származású polgárokat bújtatott, akik megmentéséért posztumusz megkapta a Jad Vasem, azaz a „Világ Igaza” kitüntetést és a Bátorságért Érdemjelet.

Cincér klub

Madarak

Mi szeretjük őket...
– de vajon ők mit szeretnek?

ADJ HANGOT NEKIK!

Írjátok a szövegbuborékokba,
hogyan szeretitek mire vágytok, mi okoz
nekik vagy fiókáiknak kényelmet,
biztonságot!

Szajkó:

- Nem árt, ha ...

Macskabagoly:

- Számomra fontos, hogy ...

Csúszka:

- Imádom a ...

Őszapó: - *Szeretem, amikor ...*

Fekete harkály:

- *Szükségem van ...*

Fekete gólya:

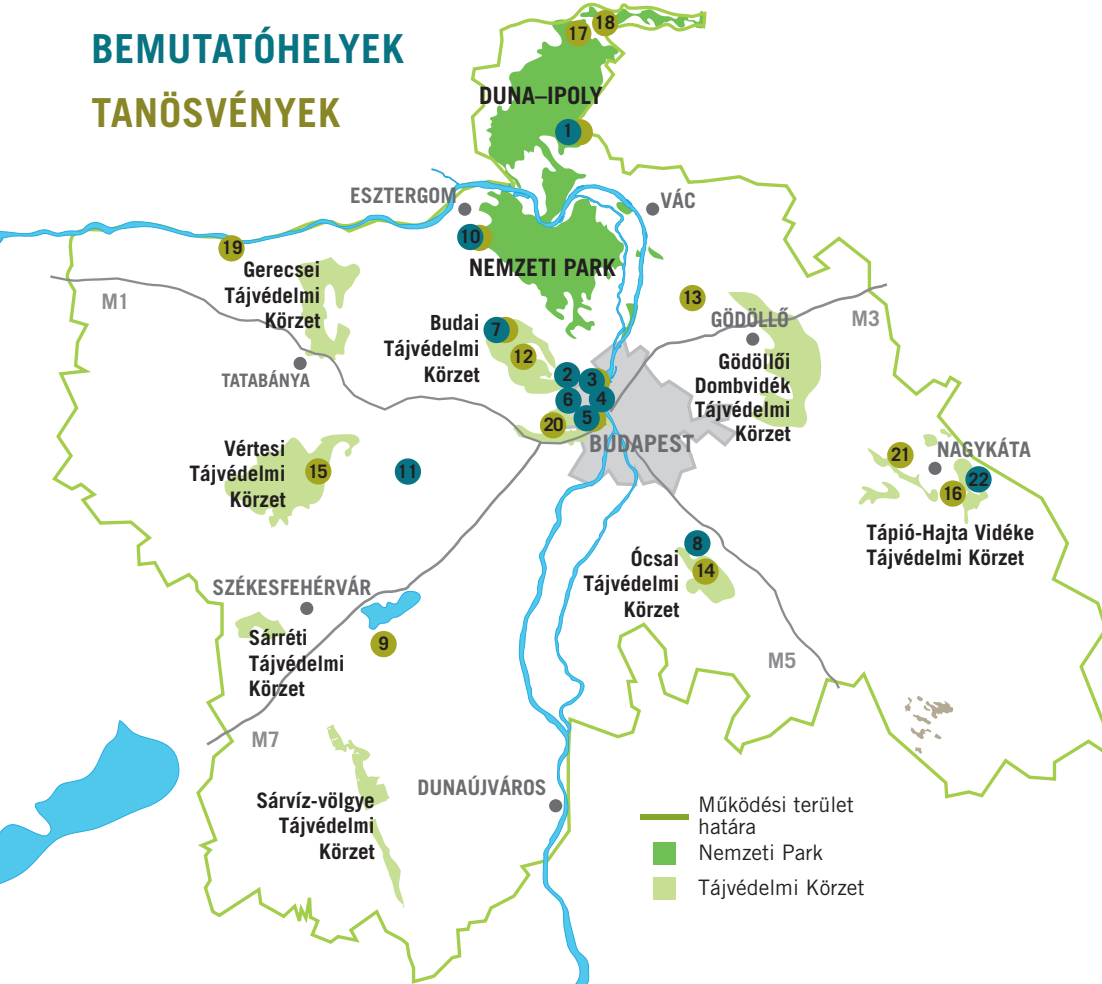
- *Mindenképpen szükségem van ...*

MADÁRATLASZ

Ha bizonytalan vagy egy faj igényeit illetően, vagy szívesen elmélyülnél Magyarország madárvilágában, lapozgass a legbiztosabb forrást:

BEMUTATÓHELYEK TANÖSVÉNYEK

1. Hiúz Ház Erdei Iskola és Látogatóközpont

Királyréti tanösvény

2624 Szokolya, Királyrét

+36 27 585 625 vagy +36 30 238 0063,
kiralyret@dinpi.hu vagy hiuzhaz@dinpi.hu

2. Pál-völgyi- és Mátyás-hegyi-barlang

1025 Budapest, Pusztaszeri út 35.

+36 1 325 9505, palvolgy@dinpi.hu

3. Szemlő-hegyi-barlang és Kőpark tanösvény

1025 Budapest, Pusztaszeri út 35.

+36 1 325 6001, szemlohegy@dinpi.hu

4. Budai Vár-barlang

1014 Budapest, Szentháromság tér

+36 30 153 0980, varbarlang@dinpi.hu

5. Sas-hegyi Látogatóközpont és tanösvény

1112 Budapest, Tájék u. 26.

+36 30 408 4370,
sashegy@dinpi.hu

6. Jókai-kert

1121 Budapest, Költő u. 21.

+36 30 663 4670, jokaikert@dinpi.hu

7. Pilisi Len Látogatóközpont és Jági tanösvény

2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

+36 30 5111 802, pilisilen@dinpi.hu

8. Ócsai Tájház és tanösvény a Turjánban

2364 Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

+36 30 494 3368,
ocsaitajhaz@dinpi.hu

9. Dinnyési-fertő és Madárdal tanösvény

+36 30 663 4630, velence@dinpi.hu

10. Kökőrcsin Ház és Strázsa-hegyi tanösvény

2509 Esztergom, Strázsa-hegy

+36 30 663 4656, kokorcsinhaz@dinpi.hu

11. Alcsúti Arborétum, Alcsútdoboz

12. Nagy-Szénás és Sisakvirág tanösvény Nagykovácsi

13. Fóti-Somlyó tanösvény, Fóti

14. Selyem-réti tanösvény, Ócsa

15. Haraszt-hegyi tanösvény, Csákvár

16. Hajta-túra, Farnos, Tápiószentmárton

17. Apródok útja tanösvény, Drégelypalánk

18. Páskom legelő tanösvény, Dejtár

19. Kőpíte-túrakörök, Dunaalmás

20. Gubóvirág tanösvény, Budaörs

21. Gólyahír tanösvény, Tápióság

22. Famosi Madárvárta, Farnos